

Végh Ferenc ny. vezérezredes:

NEMZETKÖZI SZAKIRODALMI SZEMLE

A SZERZŐRŐL:

Dr. Végh Ferenc ny. vezérezredes (PhD)

A NATO ÉS A POLGÁRI LAKOSSÁG BIZTONSÁGA

A cikk szerzőjéről: Mary Kaldor, a globális kormányzás emeritus professzora, a Gazdasági és Politikai Tudományok londoni iskolája konfliktuskutatási programjának igazgatója.

Forrás: Mary Kaldor: NATO and human security. NDC Policy Brief No. 01. 01. 2022.

Ebben a cikkben a polgári lakosság biztonságán alapuló globális stratégia ötletét terjeszti elő a szerző. Megállapítja, hogy a 2021. augusztusi afgán összeomlás alkalmat kínál a NATO-nak arra, hogy komolyan átgondolja a világban betöltött szerepét. Egyesek arra a következtetésre jutnak, hogy a NATO-nak a jövőben nem kellene területen kívüli műveletekben részt vennie, és ehelyett alapvető funkciójára kell összpontosítania – az euro-atlanti terület megvédésére a külföldi államok támadásaitól –, miközben a terrorfenyegetést drónok alkalmazásával végrehajtott távolsági csapások révén kezeli. A NATO-tagoknak azonban más következtetést is le kell vonniuk, nevezetesen, hogy ebben a globalizált, összekapcsolt világban senki sincs biztonságban a veszélyek összetett kombinációjával szemben, beleértve a háborút és az erőszakot, az éghajlati katasztrófákat, a kényszermigrációt, a világjárványokat vagy a rendkívüli szegénységet. Már nem lehetséges elszigetelni a világ egy részét attól, ami máshol történik. Nem korlátozásokra van szükség, hanem a NATO szerepének újragondolására.

A polgári lakosság biztonsága az egyének és a közösségek biztonsága, számos gazdasági, környezeti, egészségügyi és fizikai fenyegetéssel összefüggésben, ellentétben az államok és a határok külföldi támadásokkal szembeni biztonságával. Az emberek biztonsága alternatív megoldást kínál az „örök háborúk” kezelésére, legyen szó a világ különböző részein zajló konfliktusokról, az úgynevezett terrorellenes háborúról vagy az Oroszországgal és Kínával folytatott geopolitikai versenyről. A polgári lakosság biztonsága azt jelenti, hogy az afgánok vagy a kínaiak biztonsága ugyanolyan fontos, mint az amerikaiaké vagy az európaiaké.

A továbbiakban a szerző kifejti a polgári lakosság biztonságának fogalmát a NATO-n belül. A szövetségi főtitkár hivatalában 2019-ben létrehozta a Humán Biztonsági Osztályt. Az emberi biztonság olyan gyűjtőfogalom, amely magában foglalja az integritás építését (korrupcióellenesség), a civilek védelmét, a kulturális javak védelmét, a gyermekek és a fegyveres konfliktusok kérdését, a konfliktusokkal kapcsolatos szexuális és nemi alapú erőszakot, az embercsempészetet és a nőket ért sérelmeket, a békét és a biztonságot. Bár a polgári lakosság biztonsága kifejezést széles körben használják az ENSZ rendszerében az emberi jólétet fenyegető anyagi és fizikai fenyegetések fontosságának hangsúlyozására, a katonai műveletekre vonatkozó fogalom eltérő képet mutat.

A kifejezés két fejleményre vezethető vissza, amelyek a konfliktusok világszerte változó természetéből és a válságkezelés növekvő fontosságából fakadnak a hadseregek számára,

de különösen a NATO-n belül. Az egyik fejlemény az Európai Unió biztonsági és védelmi politikájának alakulása a 2000-es évek elején. Az Európai Biztonsági Képességeket tanulmányozó csoport – amelyet később Humán Biztonságot Tanulmányozó Csoportnak neveztek el – megalkotta az irányelveket. A tanulmányozó csoport a humánbiztonsági doktrínát mint a biztonság különleges módját javasolta az EU számára. E változat szerint az emberi biztonság az, amit az egyének élveznek a jogállamokban, a törvények által irányított társadalmakban. Globális kontextusban az emberi biztonság az egyéni jogok kiterjesztését, valamint regionális vagy globális szintű kapacitás kialakítását jelenti a hazai határokon túlra, illetve a katasztrófa elhárításáért felelős szolgálatok biztosítására, amelyeket olyan helyzetekben lehet bevetni, amikor az államok kapacitáshiányosak, vagy maguk is egzisztenciális veszélyforrások.

A Tanulmányi Csoport javaslatot tett egy civilekből és katonákból álló humán biztonsági erő létrehozására is, olyan elvek alapján, amelyek nagyban különböznek a klasszikus háborús helyzetben a hadseregekre vonatkozó elvektől. Lesznek olyan küldetések, ahol a NATO vagy az ENSZ nem lesz jelen, de ahol az EU-nak jelen kell lennie. A terepen katonáink egymás mellett dolgoznak rendőrökkel, ügyvédekkel és orvosokkal, humanitárius dolgozókkal és jogvédőkkel, tanárokkal és mérnökökkel. Egyesíthetjük a katonai és a civil képességeket, a diplomáciát és a fejlesztést.

A második fejlemény, amely némileg eltért a humán biztonságtól, bár hozzájárult a koncepcióhoz, a polgári lakosság védelmének növekvő hangsúlya volt a katonai beavatkozások során. Ez mind a területen kívüli tapasztalatok, valamint a civil társadalom és az emberi jogi csoportok nyomása miatt nyert teret, különösen Afganisztánban.

A NATO 2016 júliusában elfogadta a polgári lakosság védelmére vonatkozó átfogó politikát. Abban az időben nemcsak a NATO tevékenysége okozott jelentős nemzetközi visszhangot – az Afganisztánban nagy nyilvánosságot kapott polgári károkozások miatt –, hanem a parancsnokok a polgári károkat a növekvő felkelés táplálójaként kezdték azonosítani.

Ez a két fogalom – az egyik az egyénközpontú, a másik inkább a polgári lakosság védelmét célozza a konfliktusokban – különböző értelmezésekre ad lehetőséget. Mindkét fogalom a mai konfliktusok tapasztalataiból származik, különösen Bosznia-Hercegovinából, ahol a civileket szándékosan vették célba. A NATO-n mint hagyományos katonai szervezetten belül azonban mindkét fogalmat másképpen értelmezték, mint egyfajta tevékenységet vagy aggodalmak összességét.

Így a Szövetségben belül a polgári lakosság védelmének meghatározása magában foglalja mind a „NATO és a NATO által vezetett katonai műveletek civilekre gyakorolt negatív hatásainak minimalizálására és mérséklésére tett erőfeszítéseket”, mind pedig azt az igényt, hogy „megvédjék a civileket a konfliktusokkal összefüggő erőszakos fenyegetésektől”. A következőkben a szerző amellettt érvel, hogy a két értelmezés egymásnak ellentmond. Ha a NATO emberbiztonsági megközelítést alkalmazna, a polgári lakosság védelme elsőbbséget élvezne a hagyományos katonai műveletekkel szemben. Az emberi biztonság nem a hagyományos katonai műveletek mellé kerül, hanem a katonai műveletek természetének megváltoztatását jelentené. Ez azt jelentené, hogy az életmentést előnyben részesítjük az ellenség legyőzésének céljával szemben. Minden ember biztonságának átfogó célnak kell lennie. Más szóval, az euro-atlanti térség biztonsága nem érhető el globális (emberi) biztonság nélkül. Az emberek biztonságát támogató katonai szerep sokkal inkább a globális rendfenntartás, mint a háborús harc.

Ezt követően a szerző a humánbiztonságról és válságkezelésről fejti ki véleményét. A mai konfliktusok nagyon eltérnek a klasszikus Clausewitz-féle háborús elképzelésektől. Az ál-

tala vázolt háború a két fél közötti mélyen gyökerező politikai versengésről szól. Az ilyen háborúk, ahogy Clausewitz kifejtette, szélsőségekre hajlamosak, mivel mindkét fél megpróbál nyerni: a politikusok megpróbálják elérni céljaikat; a tábornokok megpróbálják lefegyverezni ellenfeleiket; és a lakosság körében fellángol a szenvedély és a gyűlölet. Ezzel szemben a jelenkori konfliktusokban több fegyveres csoport, köztük állami és nem állami szereplők is jobban érdekelték az erőszakból származó előnyökben, mint a győzelemben. Ezek az előnyök lehetnek gazdaságiak (ellenőrző pontok felállítása, túszejtés, csempészet, humanitárius segélyek „adóztatása”) vagy politikaiak (a politikai ellenőrzésnek ellenálló megőlése vagy erőszakos kiutasítása). Ritka a harctevékenység, és a legtöbb erőszak a polgári lakosság ellen irányul. Ezek a háborúk inkább kitartók a végletekig – mint az „örök háborúk” –, emellett közvetlenül sértik a nemzetközi humanitárius jogot és az emberi jogokat is.

Az ilyen típusú háború humánbiztonsági megközelítése összetett, gyakran hosszú távú gazdasági, politikai és katonai programot tesz szükségessé. A cél az, hogy a háborút a konfliktusok tompításával és az erőszakra való ösztönzés csökkentésével fejezzék be, nem pedig győzelem vagy egyetlen felülről lefelé irányuló békemegállapodás révén. E cél központi eleme a legitim és befogadó politikai hatalom, illetve a jogállamiság megteremtése. A humánbiztonsági beavatkozások mindig polgári irányításúak, és a polgári és katonai szereplők kombinációját érintik.

A katonai feladatok ilyen körülmények között a következők:

- a polgári lakosság védelme a támadásokkal szemben és biztonságos környezet megteremtése, amelyben legitim politikai hatalom létesülhet;
- a helyi békemegállapodások és tűzszünetek figyelemmel kísérése és betartása a többszintű békeépítés részeként, a civil társadalom, különösen a nők bevonásával;
- humanitárius térség kialakítása folyosókon és biztonságos menedékeken keresztül, amelyek lehetővé teszik a humanitárius segítségnyújtást;
- háborús bűnösök letartóztatása.

Afganisztánban az volt a hiba, hogy a terror elleni küzdelem volt a cél, nem pedig az emberi biztonság. Biden elnök az afgán tapasztalatok alapján arra a következtetésre jutott, hogy az Egyesült Államoknak fel kell hagynia a nemzetépítéssel, és a terrorizmus elleni küzdelemre kell összpontosítania. A szerző pont az ellenkezőjével ért egyet. Afganisztánban a terrorelenes erőfeszítés három okból ásta alá a nemzetépítési erőfeszítést. Először is, a tálibok és az al-Kaida elleni folyamatos támadások provokálták és legitímálták a felkelést. A felkelés csak 2006 után alakult ki; ennek oka az volt, hogy ahelyett, hogy békét kötöttek volna a megmaradt tálibokkal, és elfogadták volna a megadásukat, üldözték és megtámadták őket. A civilek az éjszakai razziáktól és a légitámadások járulékos káraitól is szenvedtek. Az elmúlt években és a 2021. augusztusi kivonulás előtt a NATO kemény és hatékony erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy minimalizálja a polgári áldozatokat. Mindazonáltal a tálibok elleni akciók ellentámadásokat váltottak ki, amelyekben civilek is meghaltak. Ez az oka annak, hogy sok afgán nem hajlandó különbséget tenni a NATO és a tálibok támadásai között.

Másodszor, a tálibok, az al-Kaida és később az ISIS megtámadása érdekében az Egyesült Államok a korrupt parancsnokokra támaszkodott mint biztonsági magánvállalkozókra, és bevonta őket a kormányba, ezáltal nagymértékben meggyengítette az afgán kormány legitimitását. Ezek közül az úgynevezett parancsnokok közül sokat a CIA támogatott a Szovjetunió elleni harcban az 1980-as években.

Harmadszor, az Egyesült Államok katonai műveleteinek dominanciája meggyengítette a polgári vezetést, nevezetesen az ENSZ különleges képviselőjét. Afganisztánban

a humánbiztonsági megközelítés az afgánok biztonságára összpontosított volna. Ez egyfajta civilizált nemzetépítés lett volna.

A cikk írója a polgári lakosság biztonsága és a kollektív védelem összefüggései tekintetében arról fejt ki véleményét, hogy Oroszországban és Kínában is veszélyes rezsim áll fenn. Azonban ezekre a rendszerekre nem a katonai verseny vagy a fegyverkezési verseny az adható válasz. A katonai versengés paranoiás mentalitást táplál, és okot ad az elnyomó és agresszív viselkedésre. A humánbiztonsági megközelítés az autoriter államokkal szembeni differenciált politikát foglalná magában. Először is, az olyan közös veszélyekkel összefüggésben, mint az éghajlatváltozás vagy a világjárványok, sürgősen szükség van az együttműködésre és a közös szerepvállalásra a kialakult válságok leküzdésében. Másodsor, fel kell hívni a nyilvánosság figyelmét az emberi jogok megsértésére, fel kell vetni a törvényességi kérdéseket, és célzott szankciókat kell kiszabni az emberi jogok megsértéséért felelős személyek ellen. Harmadszor, és itt fontos a NATO szerepe, meg kell akadályozni a háborút. A háború megelőzésének ez a harmadik vonulata egyesítheti a bizalomépítő intézkedéseket, a fegyverzetkorlátozási tárgyalásokat.

Összegzésében a szerző megállapítja, hogy zavaros időket élünk – egy átmeneti időszakot, amely megköveteli azt a fajta változást, amely történelmileg a nagy háborúk során vagy azt követően ment végbe. Európa és Amerika nem maradhat immunis az olyan tragédiákkal szemben, amelyek olyan helyeken történtek, mint Afganisztán, Etiópia vagy Jemen. Az Oroszországgal vagy Kínával folytatott katonai verseny fokozása, illetve a terrorista csoportok elleni légitámadások folytatása csak ront a helyzeten. A NATO-nak arra kell fordítania erőfeszítéseit, hogy minden típusú konfliktust visszaszorítson, és hozzájáruljon a biztonsággal kapcsolatos széles körű, többoldalú emberi jogi megközelítéshez. Az európai szövetségesek Kanadával együtt ebbe az irányba haladnak, de hiányzik belőlük a kohézió vagy az autonóm cselekvés képessége (vagy akarata), ahogy az az elmúlt hónapokban Afganisztánnal kapcsolatban világossá vált. A NATO széles körű vitát kezdeményezhet a reform lehetőségeiről.

JELLEMVONÁSOK, AMELYEKRE A STRATÉGIAI VEZETŐKNEK SZÜKSÉGÜK VAN

A cikk szerzőjéről: Tami Davis Biddle az Egyesült Államok Szárazföldi Vezérkari Akadémiáján működő Elihu Root Katonai Tanulmányok Tanszékének vezető munkatársa. Többször írt a hadtörténetről, a légierőről és a stratégiáról.

Forrás: Tami Davis Biddle: Character Traits Strategic Leaders Need. USAWC Quarterly Parameters, Volume 52, Number 2 (2022) Summer Issue. <https://press.armywarcollege.edu/parameters/vol52/iss2/14/> (Letöltés időpontja: 2022. 09. 08.)

A szerző cikkében arról ír, hogy a stratégiai vezetőknek sokrétű készségekkel kell rendelkezniük ahhoz, hogy sikeresek legyenek. Ahhoz, hogy ezeket a készségeket a lehető legjobban használhassák, olyan jellemvonásokra támaszkodnak, amelyek növelik vezetői hatékonyságuk valószínűségét, és maximalizálják sikerüket a csapatmunkában. Bizonyos jellemvonások megkönnyítik a munkát olyan környezetben, ahol nagymértékben támaszkodnak a kommunikációra, az integrációra és az együttműködésre. A magas rangú vezetők oktatását célzó programoknak segíteniük kell a jövő nemzetbiztonsági szakembereit ezen

jellemvonások azonosításában, majd gyakorlásában és finomításában. Ez az esszé kiemel néhány, a második világháborúban részt vevő személyt, és elemzi azokat a jellemvonásokat, amelyek lehetővé tették számukra a sikereket. Ez a cikk azonosítja a jellem leglényegesebb elemeit, amelyekre a stratégiáknak szüksége van.

A készségeket olyan személyes tulajdonságok támogatják és segítik elő, amelyek „jellemnek” tekinthetők. Ennek számos egyéni eleme, beleértve az őszinteséget és a feddhetetlenséget, erkölcsi és etikai jellegű; támogatják az egyén vezetői képességét azáltal, hogy olyan alapot építenek, amelyre a beosztottak bizalmukat helyezhetik. Más tulajdonságok, mint például a felelősségvállalási hajlandóság, fontos etikai összetevővel bírnak, de nem szigorúan etikai jellegűek. A tulajdonságok harmadik csoportja a legszorosabban kapcsolódik az észleléshez, az elemző készséghez és a kognitív képességekhez.

A történelmi esettanulmányok felhasználása előnyös lehet a jellemformálásban. A második világháború gazdag történelmére támaszkodva a szerző azonosít több kulcsfontosságú vezetőt, és kiemeli azokat a jellemvonásokat, amelyek segítették őket abban, hogy sikereket érjenek el az általuk betöltött funkciókban.

Az első tulajdonság, amelyre egy stratégiának szüksége van, az a képesség, hogy felismerje, mi a fontos egy adott helyzetben. Egy összetett forgatókönyvben, ahol sok probléma összefonódik és verseng a figyelemért, nehéz meglátni a lényegét, majd felismerni, hogyan lehet módszerekkel és eszközökkel a kívánt célt elérni. Ez azonban elengedhetetlen készség a stratégia létrehozásához, megfogalmazásához és végrehajtásához. Bár egyesek számára ösztönösebb, mint másoknak, ez a képesség gyakorlással megtanulható és fejleszthető. Fókuszálást és éles elemző érzékenységet igényel. Harry Hopkins, Franklin D. Rooseveltnél elnök legközelebbi tanácsadója és bizalmasa, megkülönböztető képességeiről híresült el. Ahogy a háború elnyelte a világot, Hopkins vezető szerepet vállalt az Egyesült Államok nemzetbiztonságában és második világháborús szövetségeseivel való kapcsolatában. Gyakran utazott, hogy kulcsfontosságú vezetőkkel találkozzon, így a mozgásában korlátozott elnök szeme és füle lett. Winston Churchill brit miniszterelnök olyan köteléket alakított ki Hopkinsszal, amely elősegítette az angol–amerikai kapcsolatokat a második világháború során. Az volt a feladata, hogy megállapítsa a Hitlerrel harcoló szövetséges vezetők legsürgősebb szükségleteit, többek között a fegyverek, felszerelések és anyagok kapcsán. Miután Hopkins felismerte ezeket az igényeket, gyakran a vezetőkkel folytatott személyes megbeszélések során, Washington DC legfelsőbb tanácsaiban kellett foglalkoznia velük. Ezenkívül Hopkins segítette Rooseveltnél felkészíteni a csúcstalálkozókra és a háborús konferenciákra, és miközben az elnökkel együtt részt vett azokon, gondoskodott arról, hogy a legsürgősebb és legfontosabb kérdéseket prioritásként kezeljék, és teljes figyelmet szenteljenek a vezető döntéshozóknak.

Hopkins további két tulajdonsága az elszántság és az elkötelezettség volt. A stratégiáknak szükségük van ezekre a tulajdonságokra, hogy elindítsanak és fenntartsanak minden fontos tervet, amelyek ki vannak téve a gyakori változásoknak. Hopkins olyan elszántsággal végezte súlyos feladatait, ami meghazudtolta fizikai állapotát. George C. Marshall tábornok megjegyezte, hogy Hopkins energiája, eltökéltsége és a további lépések iránti lankadatlan elkötelezettsége révén „hazáját szolgálja, amit soha nem is fognak értékelni”.

A stratégiák összetett hálózatban dolgoznak; ezért el kell nyerniük és meg kell őrizniük mások bizalmát. Ez a bizalom pedig lehetővé teszi számukra, hogy befolyásoljanak másokat, és sikeres kezdeményezéseket dolgozzanak ki. Marshall, aki a második világháború idején a hadsereg vezérkari főnökeként szolgált, kifogástalanul tisztességes volt, amivel kivívta azok tiszteletét és bizalmát, akikkel együtt dolgozott. Senki, aki ismerte őt, nem hitte, hogy ítéletei vagy tettei öncélúak, esetleg csak a publicitásra törekednek. A tábornok

őszintén és tekintélyesen beszélhetett a legmagasabb tanácsokban, és széles körű támogatást nyerhetett el döntéseihez. Kollégái hittek abban, hogy viselkedését csak a nemzet javára irányuló törekvése motiválta. Képes volt kemény igazságokat mondani az elnöknek a hadsereg működésének gyors javításáról, hogy megadja nekik a nemzet védelméhez szükséges erőforrásokat. Ezenkívül drámai módon átalakította az elavult, bürokratikus hadsereget azáltal, hogy tehetséges új vezetőket vont be, és felmentette azokat, akik már nem voltak a haderő hasznára.

A sikeres stratégának önbizalommal kell rendelkeznie, hiszen ez a tulajdonság lehetővé teszi a határozottságot a megpróbáltatások és válságok idején; azonban alázattal is kell rendelkeznie. Ha az önbizalom arroganciába fordul, mérgezővé válik.

Roosevelt fiatal felnőttkorában a gyermekbénulás okozta akut fizikai terhet is viselt. Ez lehetővé tette számára, hogy empátiát érezzen mások szenvedése iránt. Az empátia képessége segített neki a nagy gazdasági világválság idején is, amikor hatalmas munkanélküliséggel és tömeges nyomorral küzdött az ország. Rooseveltnak ezért számos kritikussal kellett megküzdenie a Kongresszusban és a sajtóban, valamint a változásokat ellenző vállalkozások, helyi politikusok és önkormányzati ügynökségek körében. Ahogy edződött, ezek a tapasztalatok felkészítették a még nagyobb kihívásokra, amelyekkel a második világháború alatt szembesült.

A nehézségek leküzdésének képessége bátorságot is épít, ami egy másik lényeges tulajdonság a stratégia számára. *A háborúról* című könyv egyik legerőteljesebb kijelentésében Clausewitz megjegyezte, hogy a bátorságnak két fajtája van: „bátorság a személyes veszéllyel szemben, és bátorság a felelősségvállalásra, akár valamely külső hatalom törvényszéke, akár a saját bírósága előtt.” Azok, akik sikeresen teljesítenek katonai szolgálatot, gyorsan megtanulják, hogy a nagy vezetőknek fizikai bátorságra és felelősségvállalásra egyaránt szükségük van. A bátorság lehetővé teszi a vezetők számára, hogy a lehető legnagyobb tétellel bíró döntéseket hozzanak, és azokkal éljenek, valamint, hogy kezeljék, sőt boldoguljanak nehéz és veszélyes helyzetekben, miközben másokat is erre ösztönöznek. Mielőtt a csapatok 1944 júniusában partra szálltak volna Normandiában, Dwight D. Eisenhower, a szövetséges expedíciós erők legfelsőbb parancsnoka levelet fogalmazott meg, melyet akkor hozott volna nyilvánosságra, ha a támadás kudarcot vall. Ez állt a levélben: „A Cherbourg–Havre körzetben történt partraszállásaink nem jártak sikerrel. Kivontam a csapatokat. A támadás melletti döntésem ezen az időben és helyen a rendelkezésre álló legjobb információkon alapult. A csapatok, a légierő és a haditengerészet megtették mindent, amit bátorságuk és a kötelesség iránti odaadás lehetővé tett. A kísérletet érintő minden vád engem illet, a felelősség egyedül az enyém.” Második mondatának első tervetét átírta, és a „csapatokat kivonták” helyett „kivontam a csapatokat” szövegre változtatta. Ez a váltás a passzívról az aktív hangra rávilágít arra, hogy hajlandó volt a felelősség teljes súlyát a vállán viselni.

A stratégának, legyen az katonai vagy civil, folyamatosan tudatában kell lennie annak, hogy minden stratégiai döntés, különösen válság és/vagy háború esetén, életet és halált jelenthet, és hatással lehet mások életére a következő generációkban. Sir William Slim tábornagy, Nagy-Britannia tehetséges második világháborús parancsnoka, aki felvállalta a szinte kilátástalan helyzetet Burmában, és megfordította azt, szintén két típusra osztotta a bátorságot: a fizikai bátorságra és az erkölcsi bátorságra. Utóbbiról ezt írta: „Az erkölcsi bátorság egyszerűen azt jelenti, hogy azt teszed, amit helyesnek gondolsz, anélkül, hogy túl sokat foglalkoznál annak saját magadra gyakorolt hatásával.”

A súlyos döntésekkel megbízott vezetőknek alázattal kell rendelkezniük ahhoz, hogy irányt mutassanak vagy irányt változtassanak, ha új információk és bizonyítékok ezt kívánják.

Itt az alázat segít, és párosul egy bizonyos fajta bátorsággal. Azok, akik annyira belelovalják magukat egy helyzetbe, hogy soha nem gondolják meg magukat, felelősséggel tartoznak a stratégia gördülékeny és dinamikus világában, ahol a vezetőknek folyamatosan újra kell értékelniük feltételezéseiket, és mérlegelniük kell az eredményeket az elvárásokhoz képest. Slim az Egyesült Államok Szárazföldi Erőinek Parancsnoki és Törzsakadémiáján elmondott beszédében azzal érvelt, hogy ahol az események gyorsan alakulnak és változnak, mint a háborúban, nyitottnak kell lenni az új információkra. Kifejtette: „Amit ápolni kell, az a képzelet, de az irányított képzelet és az elme rugalmassága. Nyilvánvaló konfliktus van az elme rugalmassága és az akarat ereje között. Nagyon óvatosnak kell lenned, hogy az akaraterőd ne váljon makacssággá, és az elméd rugalmassága ne váljon pusztá ingadozássá.”

Slim megértette a kihívást: egyrészt a vezetőknek azt mondják, hogy teljes mértékben el kell kötelezniük magukat a szerintük legjobb cselekvési mód mellett; másrészt ügyesnek és alkalmazkodónak kell lenniük. E látszólagos paradoxon ellenére Slim úgy gondolta, hogy a legmagasabb szintű vezetőknek készen kell állniuk arra, hogy új irányt mutassanak, ha a széljárás megváltozik. A bizonytalanság jele a rugalmatlanság vagy a törekenység, amikor egyértelmű bizonyítékok indokolják a változást. Az őszintén magabiztos vezetők hajlandók alkalmazkodni, ha a megalapozott és elegendő információ erre készíti őket. Slim arra is rájött, hogy amikor a vezetők elhomályosítják az igazságot, beosztottaik átlátnak rajtuk. A katonai vezetők ezt különösen élesen érzik, mert a katonák gyorsan érzékelik a valóság elfedésére vagy manipulálására tett kísérleteket. Széles körű tapasztalataira támaszkodva amellet érvelt, hogy „amikor te vezetsz, és a dolgok rosszul sültek el, mindig jön egy szünet, amikor az embereid megállnak. Nem mondanak semmit – csak néznek téged. Ez egy borzasztó pillanat a parancsnok számára, mert akkor tudja, hogy a bátorságuk fogy, az akaratuk halványul, és meg kell mutatni azt a bátorságot és akaraterőt, amely továbbviszi őket”. Slim ragaszkodott ahhoz is, hogy egy parancsnok „soha nem tud túllépni azon a pillanaton, ha nem rendelkezik emberei bizalmával”. Ez a magabiztosság a „masszív és egyszerű őszinteségből” fakad. Azok, akik megpróbálnak átlépni a nehézségeken, szembesülnek majd az ehhez hasonló pillanatokkal. Erkölcsi és jogi tekintélye van annak, aki egy állítás igazát bizonyítja, akár szót adva, akár névvel aláírva egy dokumentumot.

A stratégia megvalósítása hatalmas energiát, elszántságot és rugalmasságot igényel a kudarcokkal szemben. A sok kétség ellenére, amelyekkel a második világháború alatt személyesen szembesült, Churchill bátorságot erőltetett magára, és hangot adott ennek. Beszédei megmozgattak egy nemzetet, megadták a brit népnek azt az elszántságot, összetartást és erkölcsi erőt, amelyre szükségük volt ahhoz, hogy elkötelezzék magukat egy hatalmas projekt mellett, amely nagy és folyamatos áldozatokat követel. Mindezekre szükségük volt egy megrázó háborúban, amelyet óriási kockázatok és (a korai években) légi fenyegetések, valamint ijesztő szárazföldi és tengeri vereségek jellemeztek. A stratégia területén ritkán olyan nagy a tét, mint Nagy-Britanniának volt a második világháború első éveiben, de minden sikeres stratégiához meg kell birkóznia a kudarcokkal és a kellemetlen meglepetésekkel.

1943 végén, a teheráni konferencia alatt és után, ahol a szövetségesek három vezetője először találkozott, Churchill két dolog aggasztotta: súlyos féltelme, hogy a Csatornán átnyúló Franciaország elleni támadás meghiúsul, és aggodalma a német fenyegetés (a „titkos fegyverek”) miatt. Ezek az aggodalmak megterhelték a testét, és a csücsöt követően olyan heves tüdőgyulladásban és szívritmuszavarban szenvedett, hogy majdnem belehalt. Valójában Lord Moran, Churchill személyes orvosa abban az időben észrevette a stressz fizikai hatásait mindhárom szövetséges vezetőben. Az elszántság és az ügy iránti erős elkötelezettség alá-támaszthatja a fizikai erőt és a rugalmasságot. A mai környezetben, a könyörtelen 24 óras

hírciklus mellett a felsővezetőknek meg kell tanulniuk, hogyan vigyázzanak magukra fizikailag és érzelmileg, hogy meglegyen a szükséges kitartásuk a válságokban és háborúkban.

A tehetséges stratégának nemcsak széles körű világnézete van, hanem tanácsot kér azoktól, akik ismerik az alternatív perspektívákat. Felbecsülhetetlen értékű az a szakutadás, amely a tanuláson és lehetőség szerint az idegen kultúrában való élet tapasztalatán keresztül jön létre. Az amerikai nemzetbiztonság történetének néhány legcsúnyább hibája azért következett be, mert a döntéshozók nem vették a fáradságot arra, hogy megértsék, mi vezérelte az ellenfél viselkedését, vagy úgy döntöttek, hogy figyelmen kívül hagyják azokat. Valójában a stratégiai kudarcok gyakori oka a „tükörképre” való hajlam, amely azt feltételezi, hogy az ellenfél a miénkhez hasonló lelkiállapotban van.

A nemzetközi rendszer minden szereplőjének, még a közeli szövetségeseknek is, egyedi érdekei és prioritásai vannak, és egyedi módon fogják felmérni a téteket, illetve kockázatokat. Ha a stratégiák csak a saját perspektívájukat látják, akkor valószínűleg stratégiai kudarcra vannak ítélve. Létfontosságú, hogy túllépjünk a perspektíván, de ehhez a széleslátókörűség, a rugalmas gondolkodás és az empátia kombinációja szükséges. Ez utóbbi különösen fontos.

Végül, egy stratégiai vezetőnek jót tesz a humorérzék, vagy egyszerűen csak a humor megbecsülése. A humorérzék nemcsak az ellenálló képességet támogatja, hanem segíthet reményt teremteni és fenntartani a morált a kihívásokkal teli időkben. Ezenkívül a humorérzékkel megáldottak segíthetnek a csoporton belüli kohézió és hűség erősítésében.

A jellemtulajdonságok közül: a feddhetetlenség, az őszinteség, a határozottság, az önbizalom és a saját perspektíván túl látás képessége azok az alapvető tulajdonságok, amelyekre egy stratégának mindenekelőtt szüksége van. Ezek a tulajdonságok, valamint az összetett probléma legszembevetőbb, legrelevánsabb és legsürgetőbb elemei iránti lankadatlan ösztön, hatékony eszközkészletet adnak a stratégának. Az erős kommunikációs készségek elengedhetetlenek, de az is, hogy a beosztottak, a felettesek és a munkatársak között bizalom épüljön ki. A ragyogóan megfogalmazott nagyszerű ötleteket csak akkor fogadjuk el, ha szószólójukat tisztelik és bíznak benne azok, akik megosztják és megvalósítják ezeket az ötleteket. A nagyszerű adminisztrációs és tervezési készségek üresek, ha csak nem társul mindehhez empátia és a széles látókör képessége. Ritkán látni, hogy ezek a képességek és tulajdonságok egyformán jelen vannak egyetlen egyénben. A stratégia azonban soha nem egyéni törekvés. Ahogy a fenti példák is mutatják, a sikeres stratégiák jelleme hozzájárult egyéni hatékonyságukhoz, és katalizátorként szolgált a különböző érdekelt felek közötti stratégiaalkotáshoz. Manapság a gondos csapatépítés segíthet abban, hogy az állam életében létfontosságú ügyekkel megbízott személyek – beleértve az állam hosszú távú biztonságát és jólétét szolgáló stratégiák kidolgozását is – rendelkezzenek a sikerhez szükséges erősségekkel – zárta cikkét a szerző.

A 80 ÉVES „KANTYEMIROVKAI” PÁNCÉLOSHADOSZTÁLY HARCI ÚTJA A DONTÓL PRÁGÁIG

A cikk szerzőjéről: Alekszandr Szamszonov, újságíró

Forrás: Samsonov Aleksandr: 80 let tankovoy Kantemirovskoy divizii: boyevoy put' ot Dona do Pragi. Voyennoye obozreniye Istorija, 2022. 06. 26. <https://topwar.ru/198236-80-let-tankovoj-kantemirovskoy-divizii-boevoy-put-ot-dona-do-praga.htm> (Letöltés időpontja: 2022. 09. 08.)

17. páncéloshadtest: véres tűzkeresztség a Donnál

A 17. páncéloshadtestet 1942 júniusában a sztálingrádi régióban hozták létre (parancsnokságát Moszkvában alakították ki). A következőkből állt: a 67. és 174. harckocsidandár, a 66. nehézharcocsi-dandár, illetve a 85. és 92. mozgó javítóbazis. A 31. gépesített lövészdandár pedig az észak-kaukázusi katonai körzetben alakult meg. Június közepén 180 harckocsi volt az alakuló hadtestben, köztük 23 nehéz KV, 90 közepes T-34, 67 könnyű T-60.

1942. június 22-én a hadtest alakulatai Sztálingrádból indultak a Brjanszki Frontra, majd június 24-én kirakodtak Voronyezsben. Ide érkezett a hadtest parancsnoksága is Moszkvából – N. V. Feklenko a harckocsicsapatok vezérőrnagya (1942. július 1-jétől Ivan Korcsagin, július 21-től Borisz Bakharov, augusztus 7-től a háború végéig Pavel Polubojarov), a katonai komisszár V. G. Guljajev ezredes, a törzsfőnök B. S. Bakharov ezredes volt. Június 26-án az alakulat megalakítási folyamata befejeződött, 28-án pedig a 17. hadtest a Brjanszki Front állományába került.

1942 június végén és július elején a harckocsizók kemény csatákat vívtak a fronton áttörő ellenséggel. A „Weichs” német hadseregcsoport támadást indított Kurszktól és Harkovtól északra, és áttörte a védelmet a Délnyugati és a Brjanszki Front találkozásánál. A szovjet főhadiszállás három mobil alakulattal – a 4., a 17. és a 24. harckocsihadtesttel – erősítette meg a Brjanszki Frontot. A három hadtestet Feklenko parancsnoksága alatt egyesített hadműveleti csoporttá szervezték.

A 17. hadtestnek déli irányban kellett volna ellentámadást intéznie Kastornoje területére. A hadtest előrenyomulása azonban nagy nehézségek árán haladt, és nem fejeződött be a Luftwaffe támadásai, több lépcső elvesztése és a járművek hiánya miatt. A hadtest részenként, egységes szervezet nélkül szállt harcba. Ezenkívül a csapás nem a szárnyra és hátba, hanem az ellenség szembe mozgó egységeire esett. Június 30-án a 31. gépesített lövészdandár lépett harcba, majd a felderítés nélkül mozgó és az ellenségbe rohanó 67. harckocsidandár súlyos veszteségeket szenvedett. Július 1-jén a 174. harckocsidandár támadásba lendült, de a 66. nehézharcocsi-dandár nem támogatta (ez a tervekben nem is szerepelt). A túlerőben lévő ellenséggel vívott harc és az ellenséges légitámadások következtében a 174-esek súlyos veszteségeket szenvedtek. Ezután a németek Kulevka falu területén blokkolni tudták a 66. nehézharcocsi-dandárt, amely heves harcok során hátra tudott húzódn.

A németek a hadtestet két részre vágták. Július 2-án az ellenség bekeríthette a Gorsecsnaja körzetben harcoló hadtest bal szárnyát – a 31. gépesített lövészdandár, a 67., a 147. és a 102. harckocsidandár maradványait. Véres csaták és súlyos veszteségek árán a harckocsizók kitortek a „katlanból”. Július 3–4-én a hadtest maradványai visszaverték az ellenség rohamát. Éjszaka a harckocsizók a parancsnokság utasítására átkeltek a Don túloldalára. A több napig tartó heves harcok során a hadtest elvesztette a harckocsik nagy részét.

A „kantyemirovkai” hadtest

1942. július 7-én a Főhadiszállás felosztotta a Brjanszki Frontot Brjanszkira és Voronyezsire. A 17. páncéloshadtest a Voronyezsi Front része lett. Október 1-jén a hadtestet kivonták a harcból, és Taticsevo környékén főhadiszállási tartalékba került. December 19-én a hadtestet áthelyezték a Délnyugati Frontra.

A hadtest részt vett a sztálingrádi csatában. A Közép-Don térségében vívott harcok elismeréseképpen az alakulat 1943. január 3-án megkapta a megtisztelő gárda címet, és 4. gárda-harcocsihadtestté alakult. A Kantyemirovka (a Voronyezsi régióban fekvő falu) melletti csatákban való helytállásáért megkapta a „kantyemirovkai” tiszteletbeli nevet.

A 4. gárda-harcokoszihadtestbe tartozott a 12. (volt 66.), a 13. (volt 67.), a 14. (korábban 174.) gárda-harcokoszidandár, a 3. gárda gépesített lövészdandár (volt 31. dandár) és egyéb egységek. A Donbaszért vívott csata után a 4. hadtestbe tartoztak még: aknavető-, páncéltörő tüzér-, önjáró tüzér-, gárda légvédelmi tüzérezred, illetve önálló páncélgépkocsi- és motorkerékpáros zászlóaljok.

A „kantymirovkai” hadtest a 2. gárda- és az 5. csapásmérő hadsereg (Déli Front) részeként harcolt, majd a formálódó 5. gárda-harcokoszihadsereg része lett, egy ideig a 4. gárdahadseregnek volt alárendelve (a kurszki csata idején). 1944–1945-ben része volt az 5. gárda-harcokoszihadseregnek.

A kantymirovisták felszabadították a Donbaszt, harcoltak a kurszki kiszögellésben, átkeltek a Dnyeperen, felszabadították Zsitomirt, Sepetovkát, Tarnopolt és Lvovot, szétverték az ellenséget Lengyelországban, Németországban és Csehszlovákiában. A hadtest részt vett a krakkói, a drezdai és a prágai csatákban. Az elsők között érték az Elba folyóhoz. A harcot Prága külvárosában fejezték be.

Krakkó felszabadításáért a 4. „kantymirovkai” gárdahadtest Lenin-rendet kapott. Voroonyesztól és a Dontól Prágáig és az Elbáig harcoló harcokoszizók 4000 kilométert tettek meg, 18 dicséretet kaptak a legfelsőbb főparancsnoktól, és 18 alkalommal dörögtek tiszteletükre a díszlövészek a szovjet fővárosban. A 4. gárdahadtest egyes csapatai 17 kitüntető címet kaptak (Sepetovi, Zsitomiri, Jampoli és Tarnopoli stb.). Több mint 20 ezer kantymirovista katona kapott kitüntetést, ezek közül 5 a Dicsőség Érdemrend teljes jogú birtokosa, 32 pedig a Szovjetunió Hőse.

4. gárda-páncélosadosztály

1945. június 14-én a 4. hadtest a 4. gárda „kantymirovkai” hadosztállyá alakult. Az alakulat a moszkvai körzet csapatainak részévé vált Naro-Fominszk városában. 1990-ben a hadosztályhoz tartozott: 12. gárda-harcokocsi-, 13. gárda-harcokocsi-, 14. gárda-harcokocsi-, 423. gárda gépesített lövész-, 275. önjáró tüzér-, 538. gárda légvédelmi rakétaezred és egyéb egységek.

A hadosztály egységeit az 1991. augusztusi puccs és az 1993. októberi fegyveres összecsapás során vetették be Moszkvában. A kantymirovisták részt vettek a két csecsenföldi háborúban, illetve békefenntartó műveletekben Dél-Oszétiában és Koszovóban.

A 2008–2009-es katonai reform során, amikor a hadosztályról dandárstruktúrára tértek át, a „kantymirovkai” hadosztályt átalakították, és 4. önálló harcokoszidandárrá szervezték. A dandárba az egykori hadosztály két ezrede tartozott: a 13. gárda-harcokosziezred és a 423. gépesített lövészezred. Az állomáshely változatlan maradt.

Az Orosz Föderáció katonai-politikai vezetése azonban hamarosan ráébredt, hogy a katonai „reformot” elsiették. A dandárok lehetőségeikhez mérten a volt posztszovjet tagköztársaságok – például Grúzia vagy Litvánia – gyenge „hadseregei” ellen képesek csak harcolni. A NATO-tömbbel, az Egyesült Államokkal vagy Törökországgal való esetleges konfrontációhoz azonban hadosztályra van szükség. 2013 májusában helyreállították a „kantymirovkai” páncélos hadosztályt. 2016 elején a hadosztály az újonnan alakult 1. gárda-harcokoszihadsereg részévé vált.